

'veu (que corre), fama' en Jaume I: «—Seyor, sol lo *nom* que hom diu que vós nos volets mal nos és fort mal» (*Cròn.*, cap. 22, Col. Pop. Barc. I, 58); *bon nom* 'bona fama' (1507 Busa-Nebr.), *tenir (un) nom* 'ser ben conegut' (*DTo.*). *Nom de bateig* (Ss. XIV-XV, *DAg.*), *nom de llinatge* (Busa-Nebr.), *nom de fonts* (*DTo.*, que escriu *font*), *nom de casa* o *de família* (Lacav.); *nom propi*, *nom comú* (Busa-Nebr.), *nom substantiu*, *nom adjectiu* (*DTo.*); i notem també: «Pa-
raula està en unió e en tres coses: *nom* e verb e pre-
posició» (Llull, *Contempl.*, 327, 23).

Apellar per (son) nom [*Hom.*, 7v5]; *haver per nom* [«féu parlar matrimoni al emperador de Contastinoble, qui *havia per nom* Manuel» (Jaume I, *Crònica*, cap. 12, Col. Pop. Barc. I, 14)]⁸ *Haver nom* 'dir-se, anomenar-se', molt freqüent a l'Edat Mitjana [*Hom.*, 1v19; *Vides R.*: «E ayxí con la vesé lo sant pare qui *avia nom* Nonus, bispe de Elipòleos, que ar' à *nom* Damiaata» (P220v2); Jaume I: «en les cases nostres que són a la porta de Toledo, que *havia nom* la Suda» (*Cròn.*, cap. 22 I, 58); «e fo lo seu nom nom crescut, que *hac nom* 'la reyna Dona Maria'» (ibid., cap. 3 I, 18), i modernament en MrnVayreda (d'Olot): «com ha d'*haver nom* tot aquest bullit y com ha d'acabar, pobres de nosaltres? —Ne direm la *Gloriosa*, per mal nom» (*Sanch nova* v, 350)]; *haver nom* és encara usat a les Balears al costat de *tenir nom* (ja en *DTo.*) i *ser de nom*⁹ i va donar origen a l'infinitiu *nòmer* (vegeu infra). *En nom de* [«que en *nom de* nós --- que manassem cort a Leyda» (Jaume I, *Cròn.*, cap. 11, I, 30); *en nom de Déu* 1330, 1373; *en nom de la Ciutat* 1390]¹⁰ *Posar de nom* [«—Hont anau, Mare de Déu? / —A batià'l Fill de Déu. / —Què li *posareu de nom?* / Jesús, Salvador del món» (Camps i Mercadal, *Folkl. Men.* I, p. 1)]. Segons *DAg.*, *en nom de pau*³⁵ *besau-vos* fou fórmula del matrimoni a Mallorca (segle xv); per a d'altres expressions i fraseologia amb *nom*, vegeu *AlcM*.

DERIV.: *Nòmer* (mall. i men.) 'anomenar-se, haver nom': el mallorquí T. Forteza (*Gram. de la lleng. cat.*, 1897, p. 327) sota els verbs defectius fa constar que al seu temps a Mallorca els verbs *nom*, *nomis*, *nomia*, havien substituït parcialment les frases *ha nom*, *has nom*, *havia nom* respectivament. Figura en diversos autors balears [M. dels Sants Oliver: «*Nomia* Hermes; era herbolari, dentista ---» (*L'Hostal de la Bolla*, 1903, p. 44): Mn. A. Alcover: «Bausach --- hi hagué un bisbe a València que *nomia* això» (*BDLC* vi, 1911, 259); Moll (*BDLC* xii, 1922, 199); *AlcM* el dóna d'aquesta cançó popular: «Vós sou roseta i *nomeu* Rosa / i nom de rosa teniu; / vós sou roseta hivernenca, / rosa d'hivern i d'estiu» i d'alguns altres autors; fou usat també per M. Forteza, *Jucus Conv.*, 1966, p. 21]. JCoromines el va registrar en el terme de Palma diverses vegades (1964), algun cop a la zona occidental de l'illa, a Sòller, i sovint, però no sempre, en boca de la gent jove.¹¹ Segons *AlcM* el verb té encara més vitalitat a Menorca, i allí no es limita com a Mallorca al present i imperfet de l'indicatiu, sinó que se sent també en el futur, condicional, i en el present i pretèrit

del subjuntiu, i fins i tot en infinitiu en una frase com: «Què ha de *nòmer* aquest fiet (= nen)?» Com assenyala Moll (*AORBB* III, 1930, 30, i després en *AlcM*, s. v. *nòmer*) aquesta forma s'hauria originat de la pregunta «Què ha nom?», pronunciada *ká nóm*, que, per la seva part, fou interpretada com a una pregunta amb el verb de la tercera persona.¹² Devia tenir antiguitat si hem de judicar per un exemple isolat que apareix en la «*Crònica General*», del temps de Pere III: «E per lo flum que *nomia* Ana, apellà l'altre regne Lusitània» (ed. A. Soberanas, Barcelona 1961, p. 19), i fou també conegut en ven. ant. on es documenten les formes *nomo* 1, *nome* 3, *nomé* 3 (pret.) 'mi chiamo', 'si chiama', 'si chiamó', i s'ha explicat a base d'una anterior *nomeva* treta de *no(e) (av)eva* (Jud, *VRom.* IX, 1946-47, 51-2, veg. allí la bibliografia). *Nomot*, peyor. de *nom* (Mall., Men.).

Anomenar o *nomenar*: en els texts antics s'usen indistintament amb els significats de 'dir el nom, esmentar el nom (d'una cosa o d'una persona)', 'donar nom, designar amb un nom' (refl. 'dir-se'), 'designar per a un càrrec', del ll. *nominare* id.; la forma amb *a-* és poc freqüent abans del S. xv. Mot ben documentat en *AlcM* i hi afegirem només els següents exemples: *nomènà* en *Hom.*, 7v20; «per ço que sabés quals eren de bona vida, e scrivia'ls e *nomenava*'ls al bisbe» (Llull, *Blanq.* II, 109.16); «--- no-m pusc cessar que eu no'l *nomènà*» (*VidesR.*, P61v1, però en el ms. B, que és de c. 1400: *no l'anomènà*); «aquel qui és endigne d'esser *nomenat* en escrit» (doc. de 1309, Finke, *Acta Arag.* III, 214); «Jhesu Xrist, parlant del rich hom, no'l *nomena*, mas diu: *Homo quidam erat dives*, e al pobre *nomena* que havia nom *Látzer*» (StVicentF, *Quar.*, 110.33). Exemples d'*anomenar*: «E puis poblaren-se en una terra qui és *anomenada* Pano» («*Crònica General*», ed. A. Soberanas, p. 27, text de 1366), «VII persones que yo t'e *anomenades*» (Reixac, *Questa*, pàgina 101.5, ms. de 1380); «iugeru partien los Romans en 12 parts --- y la vna *anomenauen* vncia» (1575, OPou, *TbPu.*, 80), «procehiren a fer electio y *nominatio* de les XVIII persones se han de elegir y *anomenar*» (doc. de 1637, *Ardits* v, 491), «don Hieronim Gaver, embaxador *anomenat* per eixa ciutat que va a París» (doc. de 1643, Calmette, *RLR* LXIII, 91). Ha existit també una variant *nomnar* [exs. de Llull i d'un doc. de 1400 en *AlcM*; *DAg.* dóna aquest passatge de Jaume I, «E enviam nos per aquels richs hòmens que havem *nomnats* dessús», i un altre ex. del S. xv]; JMarc (1371) i Ll. d'Aversó (1398) inclouen *nomnat*; cf. oc. ant. *nomnar* id. La diferència que fa la llengua moderna usant *anomenar* amb el sentit de 'donar nom' (refl. 'dir-se'), 'designar o esmentar (algú o alguna cosa) pel seu nom' i *nomenar* 'designar (algú) per a un càrrec' no sembla haver cristallitzat encara en la 1.ª meitat del segle passat, atès que tant Belv. (1805) com Lab. (1839) consideren normal *anomenar* per als dos sentits principals;¹³ altrament, *nomenar* és la forma que ha continuat en moltes parts del País Valencià en les accepcions originàries:¹⁴ Escrig (1851) inclou només aquesta forma, i MGadea (1891) a l'article *anome-*